

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;
Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;
Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;
Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кириленко Анна</i> Інклюзивна освіта у ЗВО: сучасний стан і перспективи	51
<i>Климова Катерина</i> Прикладні аспекти вивчення стилістики на заняттях з ділової української мови (для нефілологічних спеціальностей ЗВО)	56
<i>Козуч Діана</i> Особливості функціонування метафори в медичній термінології	59
<i>Колотіліна Світлана</i> Творчі методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО	64
<i>Крупеньова Тетяна</i> Онімний простір роману Дари Корній «Зворотний бік світів»: функційний аспект	68
<i>Крупеньова Тетяна, Поповкіна Катерина</i> Особливості формування культурної компетентності учнів на уроках української мови	74
<i>Крупеньова Тетяна, Якущенко Анна</i> Формування критичного мислення за допомогою інтерактивних методів навчання при вивченні дієслова	78
<i>Кучерява Оксана</i> Розвиток емоційного інтелекту під час викладання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі	86
<i>Лифар Катерина, Попова Олена</i> Вправи та завдання для розвитку аудіювання на матеріалі шкільного підручника	89
<i>Любінець Анастасія</i> Росіянізми в медичній термінології: шляхи вирішення проблем	95
<i>Маценко Олеся</i> Роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові: професійний підхід чи порушення мовних норм	99

1. Божко О. Формування в учнів аудіативних умінь як складової текстотвірної компетентності. Науковий вісник Донбасу. 2013. № 2. URL: <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13bopstk.pdf>

2. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Українська мова : підруч. для 6 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Видавничий дім «Освіта», 2023. 256 с.

3. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 (Офіційний вісник України, 2020 р., № 81, ст. 2615) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>

4. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 328 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf

5. Методика навчання української мови. Термінологічний словник / Кол. авторів за ред. Олени Горошкіної. Словник-довідник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с. URL: https://drive.google.com/open?id=1OdD_KATqroJFNoqiispAu

6. Процик Г. Розвиток навичок аудіювання. система вправ. Збірник тез доповідей XIV наукової конференції Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя „Гуманітарні, соціальні та економічні науки“. Тернопіль : ТНТУ, 2010. 3. С. 55. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/12025/2/Conf_2010v3_Protsik_H-Rozvytok_navychok_audiuvannia_55.pdf

7. Рубльова В. Розвиток навичок аудіювання в учнів на уроках української мови, URL: https://rublewskaya.at.ua/load/tvorchi_roboti/vlasni_roboti/rozvitok_navichok_audijuvannja_v_uchniv_na_urokakh_ukrajinskoji_movi/23-1-0-18

*Анастасія Любінець,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня 1 року навчання
медичного факультету
Івано-Франківського національного медичного університету
Науковий керівник: к.філол.наук., доц. Г. М. Юрчак*

РОСІЯНІЗМИ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

***Анотація:** Статтю присвячено дослідженню вживання росіянізмів в українській медичній термінології. У дослідженні проаналізовано причини й наслідки виникнення росіянізмів в українській лексиці, а також запропоновано шляхи виявлення та усунення росіянізмів з української медичної лексики.*

***Ключові слова:** росіянізми, лексика, мовні норми, словники.*

***Abstract:** The article is devoted to the study of the use of russianisms in Ukrainian medical terminology. The study analyzed the causes and consequences of the emergence of russianisms in the Ukrainian vocabulary, as well as suggested ways to identify and eliminate russianisms from the Ukrainian medical vocabulary.*

***Key words:** russianisms, vocabulary, language norms, dictionaries.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Пріоритетним завданням нашого суспільства є утвердження української мови у галузі охорони здоров'я. Усунення росіянізмів є

важливим кроком до створення систематизованої та сучасної української медичної термінології, яка відповідатиме потребам суспільства. Протягом тривалого часу Україна перебувала під впливом російської мовної політики, що спричинило поширення росіянізмів у всіх галузях, зокрема і галузі медицини. Медична термінологія відіграє важливу роль у забезпеченні якісної комунікації між лікарями, пацієнтами, науковцями. Використання росіянізмів може впливати на точність діагностики, якість лікування та ефективність взаємодії між учасниками медичного процесу. Проблема деросіянізації медичної лексики є особливо актуальною, оскільки Україна й досі змушена захищає свою незалежність, відбиваючи повномасштабну агресію росії. Усунення росіянізмів в медичній термінології забезпечить збереження національної унікальності медичної мови.

Проблемою

Мета статті – дослідити причини вживання росіянізмів в українській медичній термінології, з'ясувати проблеми їх використання та шляхи їхнього усунення.

Викладення основного матеріалу. Формування української медичної термінології розпочалося наприкінці XIX – на початку XX століття. У 20-х роках її розвиток зазнав негативного впливу через політику зросійщення, спрямовану проти українського народу, його культури та науки. Поширеним явищем стало калькування медичних термінів іншомовного походження з російської мови.

Витіснення української мови з публічного життя спричинило нехтування її функціональним потенціалом і «загибель» автентичних форм вираження, які радянська влада замінювала спотвореними, зросійщеними формами, що часто переходили в суржик. Втрата природності, засилля кальок і суржику позбавляли мову її унікальності, що врешті призвело до занепаду. Попри це, українські мовознавці, навіть під загрозою репресій, мужньо боролися за збереження мови, відстоювали її право на існування та розвиток, нерідко ризикуючи власним життям.

Українська медична термінологія активно розвивалась на початку XX століття. У 1910 році було засноване Українське лікарське товариство (УЛТ). У 1920 році почав видаватися часопис УЛТ «Лікарський вісник». У 1926 році Є. Лукасевич видав «Анатомічний словник». У 1933-1936 роках була опублікована «Українська загальна енциклопедія», в якій значне місце займав розділ про медицину [4, 54].

У період розквіту української медичної термінології радянський союз окупував Україну. І з 1939 року всі здобутки й досягнення українських медиків були під суворою забороною. Тодішній уряд активно проводив політику зросійщення, внаслідок цього медична термінологія в Україні значною мірою базувалася на російській лексиці (штучно замінювалися українські терміни на зросійщені форми), що зумовило витіснення українських відповідників. Однак цей процес був негативно сприйнятий науковцями, вони намагалися відстоювати українські відповідники. Наприклад, науковці української діаспори в США у 1954 році відновила видання «Лікарський вісник». Павло Джуль був головним редактором цього часопису і впродовж багатьох років працював над створенням української

медичної термінології. Він, як стверджують наукові джерела, організував переклад і видрук багатьох українських словників [4, 54].

Проблема зросійщення є актуальною й сьогодні, адже навіть здобувши незалежність, в Україні продовжувалася русифікація. Дев'яносто відсотків контенту на телебаченні було російською, навіть представники влади публічно використовували російську мову, ба більше, відстоювали її. До повномасштабного вторгнення в багатьох регіонах України навчання велося російською мовою, зокрема широко використовувалися російськомовні медичні підручники й журнали для навчання студентів. Це призвело до того, що росіянізми стали нормою медичного спілкування. Росіянізми – це слова, словосполучення, граматичні конструкції, запозичені з російської мови або сформовані під її впливом, які використовують в іншій мові, зазвичай не виправдано.

Так, у повсякденному житті медичні працівники часто вживають такі зросійщені лексеми й словосполучення, як *обезболюючі засоби, сильні схватки, хворий без пам'яті, хворий туберкульозом*. Це росіянізми, які мають українські відповідники: *знеболювальні засоби, сильні перейми, хворий непритомний, хворий на туберкульоз* [3, 49]

Досить розповсюдженою хворобою в Україні є *язва*, і навіть цей термін є російським. Український відповідник – *виразка*. Також варто уникати таких росіянізмів як *наркоз, грижа, таблетки, гіпертонічний криз, приступ серця, в'ялий, область тіла* [3, 49]. А слід надати перевагу – *знеболення, кила, пігулки, гіпертензивна криза, серцевий напад, млявий, ділянка тіла*.

У своєму мовленні лікарі нерідко вживають й такі зросійщені словосполучення, як *прийом починається в вісім годин, ці ліки приймати по годинам, на лікування потрібно від сили два місяці, смертність нижча офіційних показників* [3, 49-50]. Правильно ось так: *приймаємо з восьмої години, ці ліки приймати у визначені години, на лікування потрібно щонайменше два місяці, смертність нижча від офіційних показників*.

Позвоночник, ушиб, гнійник, судорога, запор, безплідність – це теж росіянізми, що мають українські відповідники *хребет, синяк, гнояк, судома, закреп, неплідність* тощо.

Рекомендуємо уникати термінів *лихоманка, лихоманковий*, а краще вжити терміни *гарячка, гарячковий*. Недоречно вживати російські слова, яких немає в словниках української мови: *стілець, непереносимість, протікання, молочниця, молочка, першіння* [4, 55]. Варто надати перевагу таким термінам: *випорижнення або кал, неперенесення, перебіг, пліснявка, набіл, лоскіт*.

Медичні працівники вживають росіянізми: *алергічний, артеріальний, інвазивний, спайка, зішкріб*. А потрібно – *алергійний, артерійний, інвазійний, зрощення, зіскрібок*.

Часто від медиків можна почути такі зросійщені лексеми, як *виздоровіти, відбілювати, заключення*. Правильно ось так: *виздоровіти – одужати, видужати, відбілювати – вибілювати, заключення – висновок, завершення*.

Христалік ока, розчіси на шкірі, шелушіння шкіри, слизиста оболочка – це також зросійщені терміни, що мають українські відповідники: *кришталік ока, подряпини на шкірі, злущування шкіри, слизова оболонка* [3, 53].

У своєму мовленні лікарі часто використовують такі словосполучення: *хворий угорів, пульс частить, сердечно-сосудисте захворювання, біль в поясниці*. А правильно так: *хворий вчадів, пульс стає частішим, сердечно судинне захворювання, біль у крижах(попереку)* [3, 50]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Використання росіянізмів у медичній термінології має кілька негативних наслідків. По-перше, це призводить до зниження точності комунікації між медичними працівниками та пацієнтами, а також між лікарями різних спеціальностей. Неправильне розуміння термінів може стати причиною помилок при визначенні діагнозу, призначенні лікування та виконанні медичних процедур.

По-друге, росіянізми сприяють змішуванню мовних стандартів, що ускладнює навчання нових поколінь медичних працівників і студентів. Нерідко молоді лікарі та медичні працівники вважають, що використання російських термінів є нормою, через що не можуть освоїти точні українські відповідники.

Проблема медичних росіянізмів в Україні є актуальною й потребує системного підходу для її вирішення. Очищення медичної термінології від росіянізмів допоможе не тільки підвищити точність комунікації в медичному середовищі, але й зміцнити національну мовну та культурну ідентичність України.

Медична термінологія є частиною наукової спадщини країни. Очищення професійної мови від росіянізмів та впровадження українських або міжнародних стандартів сприятиме зміцненню національної ідентичності та інтеграції України в глобальний науковий простір. Переваги впровадження українських еквівалентів у медичні терміни полягають у покращенні комунікації, збереженні культурної та мовної ідентичності, підвищенні точності в науці та практиці, інтеграції в міжнародну спільноту.

Для того, щоб подолати проблему росіянізмів в українській медичній термінології, треба розробляти уніфіковані стандарти для термінів та їхнього використання, освітні кампанії серед медичних працівників для покращення знання нових термінів, використовувати сучасні технології (електронні бази даних, онлайн-ресурси) для полегшення доступу до термінів та їхнього застосування. Проводити міжнародну співпрацю з використанням міжнародних термінів, адаптованих до українських мовних стандартів.

Слушно зауважує відомий мовознавець О. Пономарів: «Життя не дуже пестило нашу мову на шляху до утвердження її в різних сферах спілкування: то не було умов для розвитку наукового стилю, то до краю звужувано рамки її офіційного використання, то ретельно під різними приводами винищувало її творців та плекальників. Але, незважаючи на все це, українська мова ввійшла в коло найрозвиненіших мов світу, має викристалізовані норми на всіх рівнях. Ці норми

треба засвоїти й дотримуватись їх, а не творити нові там, де немає жодної потреби» [2, 15].

Література

1. Литвиненко Н. П. Тлумачний словник медичних термінів: для лікарів, науковців, студ. мед. навч. закл. 2-ге вид., стереотип. Київ : Перун 2018. 848 с. 2. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. 4-те вид., доп. Київ : Либідь, 2011. 272 с. 3. Сербенська О., Редько Ю., Федик О. Антисуржик. Вчимося ввічливо і правильно говорити. 4-те вид., доп. і переробл. Львів : Видавництво «Апріорі», 2023. 304 с. 4. Томашевська О. Я., Дзись Є. І. Українська медична мова : проблеми та їх вирішення. *Здоров'я України*. 2021. №17 (510). С. 54-59. URL: <https://health-ua.com/terapiya-i-semeynaya-meditsina/organizaciia-medicnoyi-dopomogi/67386-ukrainska-medichna-mova-problemi--tah-virshennya> (дата звернення: 02.12.2024). 5. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. 3-тє вид., доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 326 с.

Олеся Маценко,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти 1 року навчання
медичного факультету
Івано-Франківського національного медичного університету
Науковий керівник: к.філол.наук., доц. Г. М. Юрчак

РОЛЬ РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В МЕДИЧНІЙ МОВІ: ПРОФЕСІЙНИЙ ПІДХІД ЧИ ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ

***Анотація:** У статті розглянуто роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові, її функції, переваги та недоліки в професійному спілкуванні. Проаналізовано вплив використання жаргонізмів та вульгаризмів на ефективність комунікації між лікарем і пацієнтом. Досліджено аспекти, коли просторіччя може бути корисним для створення доступної та зрозумілої медичної інформації, а також ризики, пов'язані з його вживанням у медичному контексті.*

***Ключові слова:** просторіччя, медична мова, жаргонізми, вульгаризми, професійна комунікація, лікар, пацієнт, мова здоров'я.*

***Abstract:** The article examines the role of colloquial and vernacular vocabulary in medical language, its functions, advantages, and disadvantages in professional communication. It separately analyzes the impact of using jargon and vulgarisms on the effectiveness of communication between doctors and patients. The study explores when colloquial language can be helpful in creating accessible and understandable medical information, as well as the risks associated with its use in the medical context.*

***Keywords:** colloquialism, medical language, jargon, vulgarisms, professional communication, doctor, patient, health language.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Медична мова – це специфічна форма комунікації, яка є основою професійного спілкування між лікарями, пацієнтами та медичним персоналом. Вона повинна бути максимальною точною, ясною і зрозумілою для всіх учасників процесу. Однак, в останні десятиліття в медичному середовищі

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60x90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6